כדי לפרסמה [א]שנפטרה מן הבכורה למימרא דולד מעליא הוא ואמאי אין מטמא לא במגע ולא במשא אמר רבי יוחנן משום ביטול ברוב נגעו בה ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דאמר ר׳ יוחנן רבי אליעזר בן יעקב ורבי שמעון אמרו דבר אחד רבי אליעזר בן יעקב הא דאמרן ר׳ שמעון מאי היא דתנן [ב]השליא [ב]בבית הבית טמא לא שהשליא ולד אלא [ג]שאין שליא בלא ולד רבי שמעון אומר [א] ולד נימוק עד שלא יצא: תנן התם [יט][ד]אין לנפלים פתיחת הקבר עד שיעגילו ראש כפיקה מאי כפיקה אמר רב הונא כפיקה של צמר אמר ליה חייא בר רב לרב הונא רבי פריש של שתי או של ערב אמר ליה תניא [ה]פיקה של שתי דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר של ערב רבי אליעזר ברבי צדוק אומר משיראו טפיפיות מאי טפיפיות אמר רב יהודה אמר שמואל משום ר׳ אליעזר ברבי צדוק כך היו מפרשין בירושלים כפרידה [ב] שכורעת להטיל מימיה ונראית פיקה מתוך פיקה: אמר רב הונא שמעתי שתי פיקות אחת של שתי ואחת של ערב ואין לי לפרש כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן שלש פיקות שמעתי אחת של שתי ואחת של ערב ואחת [ג] של פיקה גדולה של סקאין ואין לי לפרש כי אתא רבין פירשה משמיה דרבי יוחנן של אשה כשל שתי של בהמה כשל ערב פיקה גדולה של סקאין [ו]כדתנן [כא]גוש הבא מבית הפרס מארץ העמים שיעורו כפיקה גדולה של סקאין שהוא כחותם המרצופין וישנו בצד העליון של מגופת החבית הלחמית אמר ריש לקיש משום רבי יהודה נשיאה [כב]הלוקח ציר מעם הארץ משיקו במים וטהור [ד] ממה נפשך אי מיא רובא נינהו כיון דעביד להו השקה טהרי להו ואי רובא ציר נינהו [ה] ציר לא בר קבולי טומאה הוא מאי איכא משום הנך מיעוטא דמיא הנך בטלו להו ברובא אמר רבי ירמיה לא שנו אלא לטבול בהן פיתו אבל לקדירה לא [כג]מצא מין את מינו [ז] וניעור יתיב רב דימי וקאמר להא שמעתא אמר ליה אביי וכי טומאה שבטלה חוזרה וניעורה א״ל ואת לא תסברא [ח]והתנן סאה תרומה טמאה שנפלה

למאה

ומשני **כדי לפרסמה.** לאם שפטורה מן הבכורה דמדקדקינן למרצה מחזקינן ליה כולד: וקפריך כיון דפטרת ליה מבכורה **למימרא דולד מעליא הוא ואמאי.** אינה מטמאה: **ביטול ברוב.** להכי אינה מטמאה שבטל הבשר ברוב דם וגנונים (א) שיוצאין עמו: **נגעו בה.** הא דאמרן דלא מטמא במגע[ב] משום ביטול ברוב: **השליא בבית.** שהפילה האשה שליא ואין ולד ניכר [ו] בה: **הבית טמא.** כדקתני טעמא דאין שליא בלא ולד אלא שנימוק ואעפ״כ [ז] מטמא: **רבי שמעון אומר** [ח] **הולד נימוק.** ומוקמינן התם דטעמא דר׳ שמעון דאמר הבית טהור משום ביטול ברוב נגעו בה במסכת נדה בפרק המפלת[ט](ב) (דף כו.): **פתיחת הקבר.** אשה שמת עוברה במעיה וישבה על המשבר ונפתח קבר הרחם בבית זה ולא יצא הולד והוציאוהו לבית אחר טמא הבית הראשון כאילו נולד שם [ט]דטומאה בוקעת [י] והוא הדין פתיחת הקבר אינו לנפלים אלא לנפל שהעגיל ראשו ככר שעב ראשו: [יא] **פיקה של צמר.** למוש״ל: **רבי פריש.** דצריך פיקה של שתי שקטנה או פיקה של ערב שגדולה: **אמר ליה תניא.** דפליגי בה: **משיראו טפיפיות.** ר״א בר צדוק פליג אתנא קמא ואמר אע״ג שלא העגילו ראש כפיקה יש פתיחת הקבר משיפתח רחמה כל כך שיראו בתוך רחמה טפיפיות: **כפרדה זו שכורעת להטיל מים.** וכורעת יותר מבהמה ומיה ומתוך כריעה נפתח רחמה מאד ונראין קמטים ברחם: **פיקה מתוך פיקה.** והיינו טפיפיות תרי זימני פיפי היינו פיקה [יב]: **ואין לי לפרש.** איני יודע לפרש: **של אשה.** (ג) דין להיות לה פתיחת הקבר [יג]: **של בהמה.** שלא תהא כטומאה בלועה לטומאת מגע [יד] משום נבילה של נפל אם הושיט הרועה יד ונגע בו להוציאו מן הרחם: **כשל ערב.** משהעגיל ראש כפיקה של ערב ואי לאו (ד) טמא בלועה היא ולא מטמיא כדתנן בהמה שמת עוברה בתוך מעיה והושיט הרועה את ידו ונגע בו טהור בפרק בהמה המקשה (חולין דף ע:): **גוש.** עפר שיעורו לטמא באהל ולשרוף עליו תרומה וקדשים: **כפיקה גדולה של סקאין.** מרצופין [טו] סקאין גדולים של גמי וכשנועלין אותן חותמין אותן: **וישנו בצד העליון של מגופת חבית הלחמית.** כלומר שישנו לאותו חותם בצד העליון של כיסוי שעושין לחביות של חרס רחב מלמטה לכסות החבית והולך ומתקצר למעלה כדי שיאחז בידים ואותו צד שהולך וכלה קרי צד העליון. הלחמית שעושין בבית לחם: **משיקו במים.** שמא נטמא מחמת מגע עם הארץ: **וטהור ממה נפשך.** דודאי מים מעורבים בו ואי מיא רובא ובטיל הציר ברוב ומקבל טומאה מחמת המים ומיא סלקא להו טבילה בהשקה שנותן הכלי במקוה עד שעוברים מי המקוה על פיו ונושקין עם המים שבתוך הכלי ואע״ג דאוכל ומשקה לית להו טהרה במקוה מיא סלקא להו השקה דהוי כמי שזורען וחוזר ונוטלן דזריעה מטהרה מטומאה דתנן (תרומות פ״ט מ״ו) שתילי תרומה שנטמאו ושתלן טהורין בתשובת רבינו גרשון מצאתי כך: **ציר לאו בר קבולי טומאה.** דזיעה בעלמא הוא שיוצאה מן הדגים כשמולחין אותן: **משום הנך מיעוטא דמיא.** דמקבלי טומאה והשקה לא מהניא להו הואיל ורובא ציר ובאוכל לא סלקא השקה בטלי להו ברובא ולא הוי הציר טמא: **לא שנו.** דבטלו ברוב ומותר הציר אלא לטבל פיתו: **אבל.** לתקן את הקדירה אסור שהמים שבתוך הציר מוצאין מים שבקדירה ומצטרפין יחד ורבין על הציר ומטמאין אותו: **מצא מין את מינו וניעור.** מתורת ביטול וחוזר [טז] לטומאה: **להאי שמעתא.** דרבי ירמיה:

למטה

רבי אליעזר ורבי שמעון אמרו דבר אחד. אע״ג דרבנן [יז] מודו לר׳ שמעון דבטל כשהוציאוהו בספל לבית החיצון כדאמר בנדה פ׳ המפלת (דף מ.) מ״מ לא אשכח אמרו דבר אחד אלא מר׳ אליעזר בן יעקב ור׳ שמעון דלשניהם בטל בתחלת לידה [יח] ואע״ג [ט]דמילתא דר׳ אליעזר בן יעקב לא דייקא כלל דבטל אלא דרבי חייא הוא דקאמר הכי י״ל דתני ר׳ חייא דקאמר היינו שהיה שונה בו במילתיה דרבי אליעזר בן יעקב דאינה מטמאה במגע ולא במשא והכי איתא בהדיא בתוספתא: **עד** שיעגילו ראש כפיקה. הא דתנן בפ׳ המקשה (חולין ד׳ ע:) בהמה שמתה עוברה במעיה והושיט הרועה ידו [יט] טהור כשלא העגיל כפיקה וכן אידך דקתני התם [כ]אשה שמת ולדה במעיה ופשטה החיה כו׳ האשה טהורה עד שיצא הולד ומשמע בגמ׳ דטהורה משום דהוא טומאה בלועה והחיה טמאה שמא יוציא הולד ראשו חוץ לפרוזדור ולאו אדעתה כשלא העגיל ראש כפיקה נמי איירי דאין לומר דלעולם הוי [כ] כפיקה וקודם פתיחת הקבר דהא לא מטמא אלא גזירה שמא יוציא ראשו חוץ לפרוזדור משמע דקודם לכן טהורה אע״ג דפתיחת הקבר הוא קודם לכן דהא ביציאת ראש חוץ לפרוזדור הוי כילוד לגמרי: **בצד** העליון של מגופת החבית. יש באותה מגופה כעין בית יד שעושין [כא] לאוחזה והוא עגול כעין אותה שקורין פיל מיי״ל בלע״ז: **הנך** מיעוטא דמיא בטילן להו ברובא. ולא דמי לשאר איסורין [כב] שהוא בנותן טעם דלא אתמר טעם כעיקר לענין טומאה וכן נבילה בטילה בשחוטה לענין טומאה אפי׳ מזו ונתבשל הכל ביחד: **בטילי** להו ברובא. ואפי׳ היו מחצה על מחצה מ״מ מטעם דלא בטל סלקא להו השקה: **אבל** לקדירה לא מצא מין את מינו וניעור. לא דמי [כג] להא דאמרינן בפרק גיד הנשה (חולין דף ק: ושם) ובפרק הקומץ רבה (מנחות דף כג.) ובפ׳ בתרא דע״ז (דף עג.) סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו דהתם אין מינו נאסר אלא מכח האיסור שנתערב [כד] ואי אפשר להבדילו וכיון שישנו היתר הוא לפיכך שייך לומר סלק אבל היכא דמינו עצמו מטמא מחמת מגע מים הטמאים אין שייך לומר בו סלק: **וניעור.** פירש הקונט׳ שהמים [כה] חוזרים ורבים על הציר ומטמאין אותו ולא דק דציר לאו בר קבולי טומאה הוא אלא זהו ניעור דמקמי הכי בטל הציר מן המים טומאת משקין מחמת רוב ציר ועכשיו שהמים ניעורו לכמו שהן תחלה קודם שנתערבו בציר: **יתיב** רב דימי וקאמר להא שמעתא כו׳. הקשה הרב רבי אפרים דהכא אית ליה לרב דימי דאפילו טהרה עוררת טומאה ובפ׳ בתרא דע״ז (דף עג.) אית ליה דאפי׳ איסור אין עורר איסור דקאמר המערה

יין

מסורת הש״ס

א) נדה יח. כו., ב) אהלות פי״ז מי״ב, ג) [תוספתא דאהלות ספי״ח ע״ש], ד) תוספתא דנגעים ב״מ רפ״ו אהלות פי״ז מי״ה, ה) [עירובין ט. ע״ז עג.], ו) [כפ״ו שם. הצריך רש״י כביאור מלה זו], ז) תרומות פ״ט מ״ו ע״ש, ח) [רש״ מח״ו], ט) דטומאה בוקעת הוא והדין נ״ק, י) דממילתא נ״ק, כ) [דף עג.].

עין משפט נר מצוה

יח א מיי׳ פ״ד מהל׳ בכורות הל״ב טוש״ע יו״ד סימן שטו סעיף ז:

יט ב מיי׳ פכ״ה מהל׳ טומאת מת הל״י:

כ ג מיי׳ [שם] ופ״י מהל׳ איסורי ביאה הל״ד:

כא ד מיי׳ פכ״ה מהל׳ טומאת מת הל׳ [ח] ט:

כב ה מיי׳ פ״א מהל׳ טומאת מת הל״ג:

כג ו מיי׳ פט״ו מהל׳ טומאת אוכלין הל״ה:

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה ביטול ברוב וכו׳ דם וגנינים. נ״ב ל׳ משנה פ׳ יש בכור דף מו: (ב) ד״ה ר׳ שמעון וכו׳ המפלת הפ״ד ואח״כ מ״ה אין לנפלים פתיחת וכו׳ וה״ה פתיחת הקבר וקאמר דפתיחות אינו לנפלים וכו׳ ככר כלומר שעב ראשו: (ג) ד״ה של אשה להיות לה דין פתיחה: (ד) ד״ה כשל ערב וכו׳ טומאה בלועה:

לעזי רש״י

למושי״ל [לימושי״ל]. פקעת (של חוט).

מוסף רש״י

כדי לפרסמה. שנפטרה מן הבכורה, שידעו הכל שזה פטר רחם (נדה כו:). ביטול ברוב. מיחוי הנפל בטל בדם (שם). השליא בבית. אף אם אין ולד נראה, הבית טמא. משום אהל המת (נדה יח.) דולד הוה בה ונמח (שם כו.). נמוק הולד. ונעשה דם ונתערב בדם הלידה ונבטל ברוב (שם ושם). מצא מין את מינו וניעור. נחזק על ידי מינו וניעור מבטלו שהיה במחלה בטל אגב שאינו מינו (עירובין פ.) ולשון ניעור נראה אחר יעור משנתו, הניעור בלילה, וכל היכי דתני מצא מין את מינו וניעור היינו פירושה, ויש שמפרשין וניעור נעור מתורפי הראשונה ונדבק בחבירו ונתחזק, וא״כ נוער מיבעי ליה (ע״ז עג.).

רבינו גרשום

חיישינן דאית בה לגמרי ולד. משום הכי תקבר כדי לפרסמה שנפטרה מן הבכורה: וכיון דפטורה מן הבכורה א״כ מחזקינן בולד אמאי אינה מטמאה: משום בטול ברוב נגעו בה. ודאי יש בה צורה ולד ומה טעם אינה מטמאה לפי שמתבטלת ברוב בדם: השליא בבית. שהפילה שליא בלבד בבית: ולד נימוק עד שלא יצא. דבטל הוא ברוב דם וגנינים ומים שבשליא וטהור הבית: אין לנפלים פתיחת קבר. כיון שנפתח [א] הולד שכלו לו חדשיו ומת במעי אמו כגון שיושבת האשה על המשבר היינו פתיחת קבר כיון שנפתח הקבר איטת דמאהיל על הבית בפותח טפח מאותה שעה הבית טמא ואע״פ שלא נולד כולו עד למחר אבל נפלים שלא כלו חדשיו אין להן פתיחת קבר לטמא את הבית עד שיהא ראשו עגול כפיקה כלומר שתהא גמורה צורתו ופרצוף פניו ושיהא ראשו גדול כפקעיות של צמר. ואית דמפרשי כפיקה כאבן שהנשים מתחילות לכרוך עליה את הסיפין: של שתי קטן ושל ערב גדול: פיקה מתוך פיקה. עגול מתוך עגול כנראה בנקבה: פיקה גדולה. פקעית גדולה: של סקאין. שחוטי השק

רבינו גרשום (המשך)

הן עבין: גוש הבא. מקרקע של בית הפרס: ומארץ העמים. כבית הפרס דמי (כיון) שיעורו כפיקה גדולה [חיישינן] שמא יש (בו) [באותו] עפר עצם כשעורה: וישנו. אותו שיעור: בצד העליון של מגופת חבית. הקצר של מעלה הוא כפיקה גדולה: הלחמית שעושין בבית לחם. מקום הוא: כיון דעבדו להו השקה טהור ממה שנטמא בידי עם הארץ: ציר לאו בר קבולי טומאה. דזיעה בעלמא הוא: מאי איכא. למיחש: אי משום הנך מיעוטא דמיא דאית ביה דבעי השקה ולא מועיל להו דמיעוטא הוא ועביד להו מיא לציר ואייתר ליה טומאה ליכא למימר דהנך מיא בטיל להו ברובא. ולא יכלי לאיתויי להו טומאה: לא שנו. לבטלי להו ברובא אלא אם רוצה לטבל בהן באותו ציר פיתו: אבל לקדרה. שאם רוצה ליתן הציר בקדרה לא בטלי מיעוטא דמיא לגבי ציר: דמצא מין את מינו וניעור. כלומר מיעוט המים שבציר מטמאין המים שבקדרה ונתחברו ונעשו רוב וניעור מתורת ביטול. האי ניעור הוא כמו נסתלק:

שיטה מקובצת

א] אומר נימוק הולד עד: ב] כפרידה זו שכורעת: ג] תיבות של נמחק: ד] וטהור מאי טעמא ממה נפשך אי רובא מיא נינהו: ה] נינהו ולא קא נגע השקה בפיא ציר: ו] ניכר בו הס״ד: ז] ואעפ״כ הבית טמא דשמא לא נימק עד שיצא וקודם שבטל טמא את הבית הס״ד: ח] אומר נימק הולד עד שלא יצא. ומוקמינן: ט] המפלת. ואע״ג דלרבנן נמי אית להו בטל ברוב כדקתני התם אי אתם מודים שאם הוציאו את המת לבית החיצון שבית החיצון טהור מיהו ראבי״ ור״ש אמרו דבר אחד דאע״ג דלא הוזיזהו ממקומו אמרו בטל ועד שלא יצא כמו כן כדתני ר׳ חייא בראבי״ אינה מטמא לא במגע ולא במשא: י] בוקעת ויוצאה וההיא פתיחת תיבות והוא הדין נמחק: יא] מה״ד כפיקה של: יב] היינו פיקה פיקה: יג] הקבר כשל שתי הס״ד ומה״ד של בהמה פתיחת הקבר של: יד] מגע של נבלה: טו] שקין של גמי: טז] וחוזר ומטמא הס״ד: יז] דרבנן נמי מודו: יח] לידה בלא שום מעשה דאע״ג דלא הויא (הן) [בהן] מ״מ סבר בטל ברוב אבל רבנן לא סבירי ליה ביטול ברוב אלא ע״י מעשה שהוציאו לבית החיצון ומש״ה לא מייתי להו ואע״ג: יט] ידו כו׳ טהור כשלא העגיל ראש: כ] הוי כשהעגיל כפיקה: כא] שעושין כדי לאוחזה כו׳ שקורין פימ״ל אות ל׳ נמחק: כב] איסורין שהן בנותן טעם דלא אתרבי טעם כעיקר: כג] לא דמי. עיין בתו׳ דף כב ע״ב: כד] שנתערב בו וא״י: כה] שהמים רבו חוזרים:

א) נראה דצ״ל כיון שנפתח הקבר והולד כבר כלו לו חדשיו וכו׳.